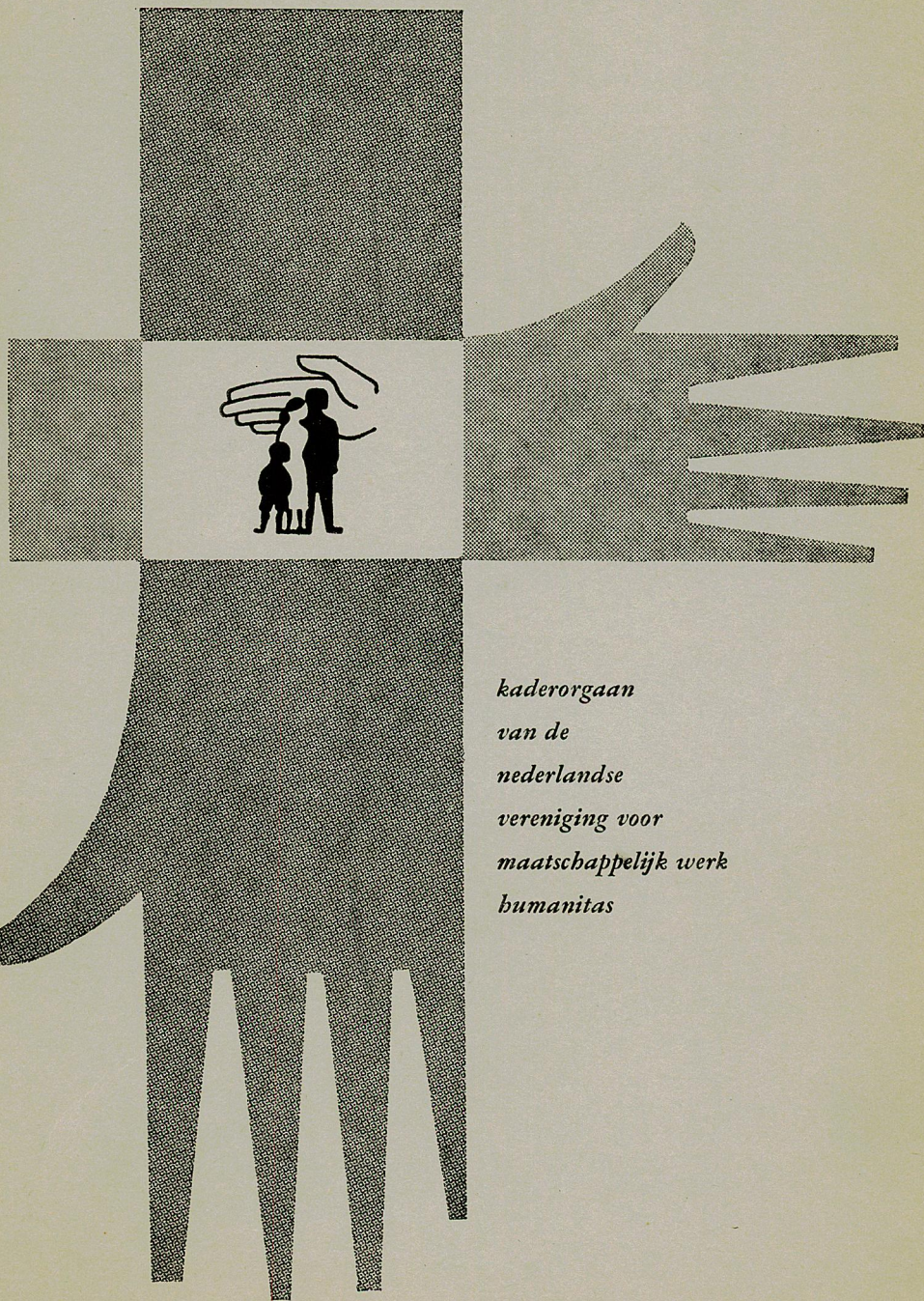

humanitas

FEBRUARI 1961 ZESTIENDE JAARGANG NO. 1

*kaderorgaan
van de
nederlandse
vereniging voor
maatschappelijk werk
humanitas*

REDACTIE:**MEJ. M. DIJKSTRA**, *hoofdredactrice***N. F. A. de Graan:** *red. Secties Algemeen maatschappelijk werk en Bejaardenzorg***P. E. Hutte:** *red. Sectie Reclassering***Mej. L. Hymans:** *red. Probleemgebieden***H. van Schaaik:** *Redactiesecretaris***J. Terlouw:** *red. Sectie Gezinsverzorging***C. Uitenbogaard:** *red. Sectie Kinderbescherming***DAGELIJKS BESTUUR:****Mr. dr. J. in 't Veld**, voorzitter**Mr. B. v. d. Waerden**, vice-voorzitter**M. Dijkstra**, secretaris**Dr. L. I. de Winter**, penningmeester**C. M. Swiebel****J. Landman, G. Rietveld**ereleden **P. C. Faber en****F. H. W. Vliegen****CENTRAAL BUREAU:****J. W. Brouwerstraat 16**, AmsterdamTelefoon: **K. 20 - 721044****Mej. M. Dijkstra**, directrice**INHOUDSOPGAVE**

1	Prof. T. T. ten Have: de jeugdige in de gedaante van de nozem
9	Onze brochure in de pers
11	Boekbesprekingen
16	Gevarieerde stof

SOCIALE GEDRAGSVORMING (VI)

Door stagnatie in de ontvangst van de kopij moest de serie eenmaal worden onderbroken. Tot onze spijt komt de bijdrage van de heer drs. W. F. Heinemeyer over de vrijetijdssituatie van jongeren te vervallen. In plaats daarvan wordt thans een beschouwing opgenomen van prof. dr. T. T. ten Have over het nozemvraagstuk. Dit artikel werd voor het eerst geplaatst in het tijdschrift Fase no. 2, 1960.

Wij zijn de heer Ten Have en de redactie van Fase zeer erkentelijk voor hun bereidheid, deze beschouwing te onzer beschikking te stellen ten behoeve van de artikelenreeks.

de jeugdige in de gedaante van de nozem

Laten we met zovele anderen onze zogenaamde nozems een opvallend verschijnsel in de wereld van onze hedendaagse jeugdigen noemen (onder jeugdigen vatten we hier samen de jonge mensen tussen 14 en 20 à 23 jaar). Ze vallen op en hebben de gretige aandacht van de volwassenen. Nagenoeg ieder die zich gemeenlijk met zulke opvallende verschijnselen bezighoudt — omdat hij het mooi nieuws vindt of omdat hij er een brandend probleem in ziet — heeft zich inmiddels ook op de nozem geworpen, en men kan zich dan ook afvragen, of het nu niet welletjes is en of het niet verstandiger zou zijn de jongelui met rust te laten en het verschijnsel verder te negeren. Want houden wij met onze aandacht, met onze nieuwsgierigheid en misschien zelfs sensatielust, niet juist het verschijnsel langer in stand dan het van nature zou duren? Overigens: is het wel 'een verschijnsel'? Is het niet een fictie van volwassenen, die vanuit hun — ja, wat is het, hun zelfgenoegzaamheid?, hun afgunst?, hun burgerlijke gehechtheid aan orde?, hun rechtschapenheid? — spoken zien? Misschien is het toch goed ons nog eens met de nozem bezig te houden, en dan zo af en toe de schijnwerper iets anders te richten dan gewoonlijk gebeurt.¹⁾

de term 'nozem'

Velen hebben zich er al het hoofd over gebroken, hoe toch het woord nozem in de wereld is gekomen. Ik vaar dunk me veilig, als ik bij deze gelegenheid vaar op het

¹⁾ Anders dan gewoonlijk gebeurt het ook in: Krantz en Vercruysse. De jeugd in het geding (Amsterdam, De Bezige Bij, 1959), dat alle jeugdleiders van ganser harte ter ernstige bestudering en overdenking wordt aanbevolen!

kompas van de bij uitstek deskundige dr. De Tollenaere, die in De Groene van 24 oktober 1959 de oorsprong van het woord nagaat. Hij komt tot de conclusie, dat het een lichte verbastering is van het bargoense nootsum, dat 'onwetende snotneus, groentje' betekent. In de gewone spreektaal kende men aanvankelijk blijkbaar alleen maar jazznomens en swingnozems en dit waren dan 'onwijze pubers' — om met Alex de Haas te spreken — die zich aan jazz of swing te buiten gingen, 'cnmondige kinderen die niets van jazz begrepen, maar erg jazerig deden' (Theo Uden Masman, omstreeks 1950!).

Vrijman schijnt als eerste 'jazz' en 'swing' er te hebben afgehakt, en van 'nozem' te zijn gaan spreken, waarmee hij een zeker soort jeugdigen wilde aanduiden.

Een zeker soort jeugdigen, maar welke soort nu precies? Hierover is men het helemaal niet eens. Ze vallen binnen de groep der jeugdigen, dat staat wel vast²⁾; en ze onderscheiden zich door zekere kenmerken. Maar welke? Overigens vormen ze ook weer niet een heel homogene groep, want er zijn heel wat soorten; behalve jazz- en swingnozems: portieknozems, bromnozems, verfnoszems, waternozems enzovoort. Zijn het dan toch vooral onwijze pubers, die een opvallend misbruik maken van allerlei zaken, al naar eigen voorkeur: portieken, brommers, verf? Of zijn het, zoals anderen menen, alleen maar raar-uitgedoste jongelui, die zich van de rest willen onderscheiden door hun kleding: nauwe spijkerbroeken, leren jakken, slobberige truien? Of zijn het speciaal de landerige straatslijpers, die zich zo nu en dan 'agressief en provocerend aan straatschenderij te buiten gaan' (art. De Tollenaere)? Of — zijn dit allemaal enkel verschillende symptomen van één bepaalde innerlijke gesteldheid, een nozemmentaliteit, die zich heel moeilijk in woorden laat vangen en beter uitgebeeld kan worden, zoals Jerome Robbins heeft getracht in zijn jazz-balletten? Of — is er helemaal geen specifieke nozemmentaliteit, en hebben we te doen met van ouds bekende puberteitsverschijnselen, die zich op eigentijdse wijze aan ons voordoen? Een wijze, die voor de *volwassenen* vreemd en verrassend was, en waarvoor ze dus een nieuwe naam nodig hadden?

Het is allemaal nogal onduidelijk, maar één ding lijkt mij toch als uitgangspunt bruikbaar: het woord 'nozem' is grif in de omgangstaal opgenomen en dus moet er een opvallend fenomeen aan beantwoorden. Het fenomeen is ook allerm minst typisch Nederlands, maar doet zich zo ongeveer over de hele wereld voor. De moeilijkheid is nu alleen het fenomeen te karakteriseren, zó te omschrijven dat het herkenbaar wordt als een variant op reeds bekende fenomenen.

het fenomeen 'nozem'

Nozems zijn eigentijdse jeugdigen. We mogen dus verwachten, dat ze onder meer de kenmerken zullen hebben van de jeugdigen in het algemeen en van de eigentijdse jeugdigen in het bijzonder.

Jeugdigen in het algemeen vertonen bepaalde kenmerken die samenhangen met de ontwikkelingsfase waarin ze verkeren. Overal ter wereld groeit het kind tot man of vrouw; overal is de jeugdige geen kind meer en nog niet volwassen. Hoe deze overgang zich precies voltrekt, hangt mede van het cultuurmilieu af, maar de wezenlijke kenmerken der jeugdige groeijaren zijn typisch-menselijk en overal gelijk. Biologie en

2) Is dit misschien al weer een al te pertinente constatering? In een kranteartikel (Het Parool, 2 februari 1960) wordt Lagaillarde 'de politieke nozem nummer één van Algiers' genoemd. De man heeft m.i. inderdaad nozem-kenmerken, maar hij is naar leeftijd volwassen. Past dan toch de term 'nozem'? Of zou men ermee willen aangeven dat zijn psychische onvolwassenheid zo zeer in het oog springt, dat zijn leeftijd een te verwaarlozen factor wordt?

psychologie der puberteits- en adolescentiejaren leren ons, welke deze kenmerken zijn. Kort gezegd zijn het, psychologisch gezien, vooral deze: de jeugdige komt tot de ontdekking van zichzelf en zijn levensmilieu (die hij beide op afstand gaat bezien); hij wordt zelfstandig en er wordt ook steeds meer zelfstandigheid van hem verwacht; hij krijgt steeds meer verantwoordelijkheid te dragen en wordt steeds meer verantwoordelijk gesteld; hij moet zijn plaats leren vinden in de samenleving: tegenover de andere sekse, in het beroepsleven, als staatsburger.

We kunnen het nog anders zeggen. Als kind *spelen* we als 't ware *mee*, met meer of minder genoegen, in de bedrijvigheid der volwassenen, in een bedrijvig bestel dat door deze volwassenen heel ernstig wordt opgevat en met meer of minder succes wordt geleid en bestuurd. Kinderen hebben aan dit moeilijke bestel geen wezenlijk aandeel. Ze huppelen er kris-kras doorheen en geven er kleur en fleur aan. Zij leven in een eigen spel- en werkwereldje, en voegen zich min of meer weerbarstig naar de veelal onbegrepen regels van het bestel. Heel wat van het bestel is te hunner behoefte ingericht, maar zij zelf zijn alleen maar de consumenten die het zich laten welgevalen. Vele jaren later staan diezelfde kinderen, als volwassenen, aan de andere kant: zij zijn *als medewerker ingeschakeld* in het gecompliceerde bestel en zijn er mede-verantwoordelijk voor hoe het reilt en zeilt. Zij moeten er dan op hun beurt voor zorgen, dat kinderen zich onbekommerd voelen in hun eigen spel- en werkwereldje. Het is een ingrijpende overgang van de wereld van het kind naar de wereld van de volwassene. De spijzen die men gisteren nog zorgeloos met smaak verorberde, moet men morgen zelf toebereiden. Het spel dat men tot voor kort nog genietend consumeerde op het televisiescherm, moet men straks mede produceren. Het maatschappelijk bestel waarin men een paar jaar geleden nog alleen maar rondhuppelde, moet men binnen afzienbare tijd als verantwoordelijk kiesgerechtigd burger, vakkundig producent en voorhet-leven-geschoold mens mede intact houden; en zelfs moet men helpen het beter te maken dan het is. Het is geen kleinigheid.

Het wordt er ook niet een geringere kleinigheid door, omdat de natuur dit proces, dat sociaal noodzakelijk is, een flink handje helpt. Het is namelijk zo, dat het kind niet alleen omdat het ertoe wordt geprest, maar ook 'vanzelf' uit zijn wereldje van speelse consument wég-groeit. Het is er zo omstreeks zijn veertiende jaar niet meer content mee, het wordt nieuwsgierig naar die volwassenenwereld, het stelt er zijn vragen over en krijgt er zo zijn eigen onbevange kijk op. Met een naakte, priemende vinger wijst het op de humoristische én tragische tekorten van het volwassenenbestel. En het verzet er zich tegen — nog half-spelend, maar ook echt-rebels — om zich te laten persen in het keurslijf van dat zo onvolkomen en onaantrekkelijke bestel.

Ik wil hier niet verder uitweiden over de desintegratie-verschijnselen in de puberteitsjaren (de afbrokkeling van de vertrouwde wereld van het kind) en re-integratieperiode der adolescentiejaren (de geleidelijke inpassing in de volwassenenwereld). Alleen op één punt wil ik wijzen: de volwassenen, die zo graag in zelfgenoegzaamheid hun hoofd schudden over die onhandelbare jeugd, hebben minstens drie redenen om dankbaar te zijn voor hun aanwezigheid. Ten eerste is opstandigheid in de jeugd-jaren een symptoom van gezonde groei; hoe meer vlakke inschikkelijkheid onder de teenagers, hoe meer burgerlijke zelfgenoegzaamheid onder de volwassenen. Ten tweede weerspiegelt zich op onbarmhartige wijze in de malaise der jeugdigen óók de malaise van het bestel waarvoor de volwassenen verantwoordelijk zijn; en deze volwassenen zouden zich beter zonder schroom in deze spiegel die de jeugd hun voorhoudt, kunnen bestuderen dan dat spiegelbeeld verfoeien en het kunstig zwartmaken. Ten derde gaat er hoe dan ook een vernieuwende en verfrissende werking uit van het jeugdprotest: het is een heilzame injectie tegen de gezapigheid.

Eigentijdse jeugdigen hebben eigentijdse kenmerken. Wat jeugd in het algemeen kenmerkt, doet zich bij hen in eigentijdse vorm voor. Het is nonsens te beweren dat *de*

jeugd van tegenwoordig zoveel lastiger, ongezeglijker, baldadiger etc. is dan in die goeie, ouwe tijd. Volgens de volwassen zegslieden uit *alle* beschikbare eeuwen waren de eigentijdse jeugdigen nagenoeg *altijd* beroerder dan zij zelf in hun jonge jaren. Dit is gezichtsbedrog, vergeetachtigheid, afgunst of verdringing van onwelgevallige herinneringen. Men leze hierop het boekje van Krantz en Vercruisse maar eens na. Deze bewering kunnen we dus gevoeglijk negeren. Wat echter misschien wel enige overdenking waard is, is de vraag of thans niet méér jongelui dan vroeger een periode van innerlijke ontwrichting doormaken. Het lijkt mij toe van wel. Het valt ook te verwachten, en wel op grond van de volgende overwegingen.

De overgangsperiode zal des te ontwrichtender werken naarmate de jeugdige meer bewust afstand neemt tot zijn levenssituatie: deze bewustheid neemt toe naarmate de jeugdige meer gelegenheid krijgt tot oriëntatie in de wereld en daardoor tot aanvankelijke desoriëntatie (hij wordt meer gedwongen tot vragende confrontatie); tenslotte: in *onze* tijd kan en moet een steeds toenemend aantal jeugdigen zich steeds ruimer oriënteren, vooral ten gevolge van de emancipatie der brede bevolkingslagen (overigens zelf een gevolg van bewustwording!). Méér jeugdigen dan voorheen hebben deel aan wat er gaande is in de wereld, meer jeugdigen worden hierdoor geprikkeld tot bewustwording en confrontatie, meer jeugdigen maken hierdoor een lastige crisis door en raken in conflict met het bestel der volwassenen. Wat voorheen een 'voorrecht' was der jeugdigen uit de gegoede burgerklasse: een kwellende puberteit met wilde haren die eruit moesten, is nu een algemeen verschijnsel geworden, met varianten al naar de sociale groepen.

Er zijn, dunkt mij, naast deze gedurig verder om zich heen grijpende bewustwording nog minstens twee andere factoren, die maken dat het steeds lastiger wordt voor de jeugdige om aansluiting te vinden aan de wereld der volwassenen. Op één dezer factoren wordt steeds maar weer gewezen; het is de onoverzichtelijke, ingewikkelde verorganiseerde samenleving waarin het zo moeilijk wordt de weg en de eigen plaats te vinden, terwijl bovendien eventuele ijverige pogingen daartoe niet worden beloond met een boeiend, lichtend toekomst-perspectief. Het is onnodig hierover veel te zeggen. Inderdaad is ons blikveld in de laatste decennia ontzaglijk vergroot en in dezelfde mate is de wereld verkleind; en we vinden ons in deze wereld steeds moeilijker terecht. Voor de jeugdigen geldt dit uiteraard nog sterker dan voor de volwassenen, en het is gezien hun toch al labiele positie allerminst verwonderlijk dat zij soms flink uit de baan schieten.

Hier komt als tweede factor bij, dat de volwassenen heden ten dage nauwelijks meer weten hoe ze de jeugdigen moeten en kunnen binnenleiden in hun eigen wereld. In de heel eenvoudige culturen wist en weet men het best: met behulp van initiatie-riten wordt het proces, niet zelden op hardhandige wijze, versneld, en in enkele weken of maanden is men van kind volwassene geworden en een volwaardig lid van de stam. In onze gecompliceerde cultuur doet een kind van twaalf er tien of meer jaren over en hij wordt daarbij ook nagenoeg geheel aan zichzelf overgelaten. Het schijnt ook, alsof deze lange periode nog steeds langer wordt, dank zij de complicaties van het maatschappelijk bestel, en alsof de volwassenen steeds huiveriger worden om in dat subtiele groeiproces in te grijpen. Men wil maar het liefst de jeugd omzichtig begeleiden op haar weg naar volwassenheid. Ik vraag mij af, of deze terughoudendheid wel een symptoom van innerlijke overtuiging, zekerheid en kracht is, en ook of zij het de jeugdigen gemakkelijker maakt. Het is enerzijds waar, dat ze nauwelijks inmenging in eigen aangelegenheden verdragen, dat ze met rust willen worden gelaten en het zelf wel zullen uitzoeken, maar anderzijds . . . In hun onzekerheid speuren ze steels naar wegwijzers en benutten ze gaarne, als ze zich toch op hun weg voordoen. Is het dan wel juist, dat de volwassenen zich afzijdig houden? Vatten de jeugdigen dit soms niet op als een uitvloeisel van 'dat die volwassenen het zó verschrikkelijk druk met

hun eigen belangrijke zaken hebben, dat ze voor die opgeschoten vlegels geen aandacht over hebben?' En als die jeugdigen het dan al zelf moeten opknappen, zouden er dan toch niet zodanige voorzieningen moeten worden getroffen, dat zij zichzelf ergens een milieu kunnen scheppen, waarop ze steeds weer terug kunnen vallen en van waaruit ze zich gedurig beter op de volwassenenwereld kunnen oriënteren?

Dit is trouwens een moeilijk punt: werkt het scheppen van een eigen wereldje, b.v. van een jongeren-sociëteit, niet juist de consolidatie van een protesthouding in de hand en werkt het juist daardoor de integratie in de volwassenenwereld met al zijn verplichtingen en verantwoordelijkheden niet juist tegen? Ik meen dat het gevaar van een gefixeerd protest bij het merendeel zo groot niet is en dat het zo nodig bezworen kan worden. Deze kwestie is hier echter niet aan de orde. We keren terug tot onze eigentijdse jeugdigen, en nu in de gedaante van de nozems.

Nozems zijn, zoals gezegd, een bepaalde variant op het thema der eigentijdse jeugdigen. Eén van de zeer vele varianten, dacht ik, want de jeugdigen kunnen op zeer uiteenlopende wijze reageren op de eigentijdse levenssituatie, al naar hun persoonlijke geaardheid, hun capaciteiten, ambities en verwachtingen, de kwaliteit van het gezin waarin ze opgroeien, hun sociaal en cultureel levensmilieu, hun persoonlijke contacten en wat niet al. Ik wil op al die varianten niet ingaan, maar verwijs daarvoor naar de literatuur³); ik zal mij tot de nozem-variant bepalen.

Allereerst: nozems herkennen wij naar mijn mening niet aan hun kleding, haardracht en andere uiterlijke kenmerken. Tal van jeugdigen willen gaarne hun bijzondere situatie accentueren door een uiterlijk dat afwijkt van 'de rest', maar velen van hen behoren niet tot wat we nozems hebben leren noemen. Verder is ook de groepsvorming niet een specifiek kenmerk van nozems. Het vormen van clubjes, praatgroepen, straatslijpende bendes, 'gangs' enzovoort komt onder allerlei soorten jeugdigen voor, en het is mij niet bekend, dat nozems er een voor hen typerende groepsvorming op na houden, al zou dat niet ondenkbaar zijn. Ten slotte: nozems vinden wij ook zeer bepaald niet uitsluitend onder de jeugdigen uit de zwak-maatschappelijke milieus. Deze jeugdigen, waaruit voor een belangrijk deel de clubhuisjeugd stamt, kenmerken zich ongetwijfeld door zekere eigenschappen⁴) en misschien kunnen we stellen, dat het eigenschappen zijn, die hen onder omstandigheden gemakkelijk tot nozemgedrag doen vervallen. Deze constatering mogen we echter niet omdraaien: nozemgedrag wijst niet zonder meer op herkomst uit een zwak-maatschappelijk milieu. We kunnen nog een stapje verder gaan en zeggen: nozems kenmerken zich weliswaar door zwak-maatschappelijk (eventueel zelfs: onmaatschappelijk) gedrag, maar dit betekent ten eerste niet, dat alle zwak-maatschappelijke gedrag voortkomt uit een nozemmentaliteit, en ten tweede niet dat nozems altijd voortkomen uit de groep der zwak-maatschappelijken! In al deze dingen moeten wij de specifieke kenmerken dus niet zoeken, maar waarin dan wel?

Het lijkt mij toe, dat wij voor een goed begrip terug moeten gaan tot het oorspronkelijke gebruik van het woord, in de samenstellingen jazznozem en swingnozem. Later zijn er nog andere soorten onderscheiden (bromnozems, verfnoszems, politieke nozems, enz.) en het woord nozem is dan de algemene samenvattende benaming van al deze soorten. De nozem kan, zo gezien, dus worden omschreven als de jeugdige die wellicht

³) Met name wil ik noemen enkele recente publikaties, die elk een bepaalde variant onder de loep nemen zonder zich specifiek met de nozem bezig te houden: Annie Romein-Verschoor, *Twee generaties op zoek naar de waarheid* (in *De Nieuwe Stem*, jrg. 14, nr. 8/9, 1959), J. Goudsblom, *De nieuwe volwassenen* (Amsterdam, Querido, 1959), en het reeds genoemde boek van Krantz en Vercruijsse.

⁴) Vgl. mijn artikel: *De betekenis van het clubhuiswerk voor de jeugd. Volksopvoeding*, jrg. 7, 1958.

meer dan zijn gemiddelde leeftijdgenoot overhoop ligt met zichzelf, zijn omgeving en het maatschappelijk bestel, maar *die zich vooral van de anderen onderscheidt, doordat hij vanuit zijn labiele positie komt tot een balorig misbruik van overigens nuttige zak en/of tot een balorig, onaangepast gedrag jegens mensen of dingen in zijn omgeving of in een bepaald veld van actie (beroep, spel, politiek enz.)*. Hiermee is overigens nog niet zoveel gezegd en het zal nader moeten worden gepreciseerd.

Allereerst dienen we te bedenken, dat we ons niet moeten verkijken op nozemachtig gedrag.⁵⁾ Men kan zich voorstellen, dat doorgaans heel ordentelijke jongelui in een gekke bui of onder suggestieve invloeden (bij voorbeeld bij een opwindend jazz-concert) tot een gedrag komen, dat op dat van nozems lijkt. Inderdaad: een nozemachtig gedrag in een bepaalde situatie, vanuit een bepaalde voorbijgaande stemming, maakt nog geen nozem! We hanteren deze benaming pas, als we menen dat het gedrag een aanwijzing is voor een bepaalde *mentaliteit*, die kenmerkend is voor de jeugdige en die hij steeds weer, op gezette tijden en in uiteenlopende situaties, in zijn gedrag toont. De mentaliteit moeten we dus centraal plaatsen en niet het gedrag, zo min als de kleding of de haardracht.⁶⁾ Het gedrag is niet meer dan een min of meer geschikte gelegenheid om er de mentaliteit uit af te leiden. En laten we vooral met deze afleiding heel voorzichtig zijn!

De mentaliteit van de nozem vindt, zoals gezegd, vooreerst haar oorsprong in zijn positie als jeugdige, zijn merkwaardige labiele positie, en het lijkt mij toe, dat zich in hem de labiliteit in versterkte mate voordoet. Hij ligt klaarblijkelijk meer dan de gemiddelde jeugdige overhoop met zijn omgeving (door welk complex van innerlijke en uiterlijke omstandigheden ook), hij kan helemaal zijn draai niet vinden, hij weet niet of nauwelijks te onderscheiden tussen de situaties waarin hij nog kind kan zijn en die waarin hij al moet proberen om zich als een aankomend volwassene te gedragen. De ervaring van in zo'n labiele situatie te verkeren is op zichzelf bepaald nog niet voldoende voor het tot stand komen van wat we noemen een nozemmentaliteit. Men kan immers op een labiele situatie op heel verschillende wijze rageren! Zo'n jeugdige kan bij voorbeeld serieuze pogingen doen om er zich uit te werken: zich flink te oriënteren omtrent de wereld der volwassenen en zich een houding te verwerven waarin zich de groei naar volwassenheid manifesteert. Hij kan ook trachten greep te krijgen op zijn situatie door zijn positie van jeugdige te consolideren: hij kan van de speelse rebellie een ernstige zaak maken en zich ontwikkelen tot een geschoold en kundig rebel. Hij kan er ook helemaal niets aan doen en opgewekt afwachten tot de hemel wat is opgeklard. Hij kan zich ook wezenlijk terugtrekken uit die wereld waarin hij zijn plaats nog niet ziet, en pogen éerst met zichzelf in het reine te komen en zich daarna pas weer tot de wereld te wenden. Zo zijn er tal van mogelijke persoonlijke reacties op de ervaring geen kind meer en nog geen volwassene te zijn — veel meer dan hier bij wijze van voorbeeld zijn genoemd —, en één mogelijke reactie is die welke leidt tot een nozemmentaliteit. Vertegenwoordigd door een weliswaar kleine, maar opvallende en rumoerige groep, die bij tijd en wijle groter lijkt dan hij is, omdat er altijd wel jeug-

⁵⁾ Laten we bovendien gedrag niet al te gauw en voorbarig als nozemachtig kwalificeren! De ouderen zijn graag geneigd om vreemd en onbegrijpelijk gedrag van jongeren te diskwalificeren en de term 'nozem' schijnt zich hiervoor uitstekend te lenen. Bij voorbeeld: rock-'n-roll heeft naar mijn smaak niets met een nozemmentaliteit te maken, het is veeleer een der uitingen van een modern levensgevoel, waarover sommige ouderen hun hoofd schudden. Maar wel zijn er óók rock-'n-roll-nozems!

⁶⁾ Als wij het verslag van een lezing die hij gehouden heeft voor de AJR mogen geloven (Tot hoger peil, jrg. 9, nr. 3), maakt dr. N. Beets dit onderscheid niet, wat wellicht een van de redenen is waarom hij niet tot een omgrenzing van het fenomeen 'nozem' kan (meent te kunnen) komen.

digen zijn die zich onder omstandigheden tot voorbijgaand nozemgedrag laten verleiden.

De nozemmentaliteit ontwikkelt zich dus als reactie op een labiele innerlijke situatie. Wat is nu kenmerkend voor de manier waarop de nozem hierop reageert? Mij dunkt: *het knoeien*. De bromnozem gebruikt zijn bromfiets niet waarvoor hij gemaakt en bedoeld is, op ordentelijke wijze, maar hij knoeit ermee: jakkeren, knallen, liefst dwars door een menigte om ze op stang te jagen. De verfnozem probeert niet zich de kundigheid te verwerven om te zijner tijd een goed schilderstuk te componeren, maar hij klievert balorig met de verf, en produceert bij voorbeeld een bontgekleurde agressie.

De jazznozem weet niets van jazz, maar 'doet jazziger'. Zo is het met alle soorten nozems. Sommigen knoeien alleen maar op één bepaald terrein, anderen knoeien met alles waarmee ze in aanraking komen en maken er een complete knoeierij van, soms gewoon onbeholpen of onbehouden, soms op een landerige, soms op een agresieve manier. Maar altijd is het zo — en anders zijn het eigenlijk geen nozems —, dat dit knoeien een blijk is van *een knoeien met zichzelf en hun levenssituatie*. Het is niet een knoeierij met de bedoeling er beter van te worden (zoals een in 't nauw gedreven kassier met de boeken gaat knoeien); het is om zo te zeggen een knoeierij van binnen uit, *voortkomend uit een bepaalde innerlijke gesteldheid, die zich kenmerkt door onkunde, onmacht en onwil*.

Soms is het vooral *onkunde*: de jeugdige heeft dan helemaal geen begrip van zijn situatie, wéét niet wat eraan schort, en kán er dus ook geen greep op krijgen; hij kán zijn situatie niet hanteren, moet toch iets doen en gaat ermee knoeien en kliederen en prutsen. Wij hebben er heel wat schilderachtige woorden voor. Soms is het vooral *onmacht*: hij weet misschien drommels goed hoe het er met hem voorstaat, ook hoe hij eigenlijk zich zelf en de dingen om hem heen zou moeten hanteren, maar hij voelt zich machteloos, nog zonder de nodige innerlijke kracht om er op de juiste manier doorheen te manoeuvreren, en komt tot knoeierij: balorigheid als reactie op eigen onmachtsg gevoel, en liefst zelfbeklag als de volwassenen zijn balorigheid niet nemen. Soms is het vooral *onwil*: er is dan een innerlijk verzet, waarvan hij zich niet eens volledig bewust hoeft te zijn, tegen de volwassenen en hun geordende(?) wereld. Hij wil die volwassenen graag eens dwars zitten, lekker een beetje tegen hun regels trappen. Maar een echt serieus, afgerond protest wordt het niet, het wordt een knoeierig protest van een blaag. Jakkeren met gegapte auto's, mensen lastig vallen op straat, herrie schoppen en zinloos vernielen. Hij weet er geen raad mee en hij wil er ook geen raad mee weten. Hij wil alleen maar niet serieus meedoen, maar toch ook niet vergeten worden; hij wil vooral laten merken, dat hij er als onwillige is. Wellicht zijn dit alleen nog maar een paar opvallende nozemtypen die vrij duidelijk te herkennen zijn. ⁷⁾ Wellicht is de achtergrond van prutserig nozemgedrag bij sommigen veel gecompliceerder en kan alleen een grondige analyse ons leren wat erachter steekt.

Waarschijnlijk zouden we dan soms stuiten op diep-invretende narigheid, op een al te hardhandig lot, op schrijnende ervaringen die de onevenwichtige jeugdige te veel zijn geworden. Men knoeit zelden omdat men er wáárlijk plezier in heeft, vaker omdat men niet anders kan; het schijnt de enige manier om zich te handhaven, en men wordt een knoeier-tegen-wil-en-dank.

⁷⁾ Een combinatie van onwil en onmacht vinden we, dacht ik, in de figuur van de would-be dichter Raphael ten Harent in Hugo Claus' toneelstuk 'Mama, kijk, zonder handen.' (Bespreking in Het Parool, 21 jan. 1960. De daar genoemde kenmerken van de nozem lijken mij zeer onvolledig.)

Hierbij moet ik het laten. Alleen nog één opmerking: nozems als hier geschetst vinden we in alle rangen en standen. Het is mogelijk dat het onmachtstype meer onder de ongeschoolde jeugdigen te vinden is en het onwilstype meer onder de intelligente jeugdigen uit goed-burgerlijk milieu, maar dit zijn alleen varianten van de algemene mentaliteit. Doorslaggevend is niet uit welk milieu men komt, maar hoe de milieu-ervaringen worden opgenomen en verwerkt en of ze in samenwerking met de persoonlijke geaardheid leiden tot de kenmerkende knoei-mentaliteit.

Wat eraan moet worden gedaan om deze knoei-mentaliteit te overwinnen en om de nozem te leren zich zelf en zijn situatie op passende wijze te hanteren — tja, dit is een hoofdstuk op zich zelf, dat ik hier ongeschreven moet laten. Wel even dit: het is niet zo, dat er maar één deugdelijke maatregel is; iedere nozem heeft de maatregel nodig, die bij zijn type, aard en omstandigheden past!

Om tot slot nog even terug te komen op de vragen, in de aanvang gesteld: de nozem blijkt wél 'een verschijnsel' te zijn; een verschijnsel dat zich al eeuwen heeft voorgedaan, onder telkens andere namen en in telkens andere vormen, passend bij het tijdsgewricht; een verschijnsel dat te beschouwen is als een opvallende minus-variant van de labiele jeugdige op weg naar zijn volwassenheid; en een verschijnsel dat de volle aandacht behoeft van mensen van goeden wille, echter zeer bepaald niet de aandacht van nieuwtjesjagers en van op sensatie belust publiek. T. T. TEN HAVE

ONZE BROCHURE IN DE PERS

hoe werd onze brochure 'het strafprobleem' ontvangen ?

Medio april van dit jaar is onze brochure 'Strafprobleem' aan alle daarvoor in aanmerking komende tijdschriften en dagbladen in ons land toegezonden met verzoek om een bespreking in hun blad te willen opnemen. Hieraan blijkt een groot aantal bladen te hebben voldaan. Sommige volstonden met een aankondiging of een korte beschrijving van de inhoud, andere hebben er een langere beschouwing aan gewijd. Alle reacties waren waardierend. 'Sociaal Den Haag' bevatte zelfs een gelukwens, terwijl het 'Vaderland' in de aanhef schrijft:

'Men (Humanitas) was van oordeel, dat voor deze artikelen in groter kring belangstelling zou bestaan, en met reden, want inderdaad zijn hier in kort bestek grote en indringende problemen aan de orde gesteld, die het gehele Nederlandse volk aangaan.' Een ander ziet zelfs al uit naar een volgende brochure!

Van belang acht 'Het Parool' onze uitgave onder meer 'omdat het laat zien, op welke wijze in een niet-confessionele sfeer het probleem van de straf benaderd wordt.' Waardierend staat men ook tegenover de leesbaarheid van het geschrift, helder Nederlands, 'niet vol van voor out-siders onbegrijpelijke vaktermen.' Inderdaad hebben redactie en schrijvers in onderling overleg extra aandacht aan dit punt besteed en het verheugt ons dat dit in goede aarde is gevallen. Zou het niet in het algemeen van belang zijn, dat 'deskundigen' zich voor anderen verstaanbaar uitdrukken?

Interessant is een beschouwing van drs. Van Eeden in 'De Tijd-Maasbode', waar onze brochure wordt besproken in nauw verband met een artikel van dr. Hugenholtz in het Tijdschrift voor de Psychologie, waar deze schrijft over de ontwikkeling van de psychiatrie en de — daarmee gepaard gaande — 'de-dramatisering'*) van de geestelijke gestoordheid. Van Eeden acht deze de-dramatisering nu ook duidelijk merkbaar in het strafrecht, hoewel allerlei primitief-emotionele gedachten rond de strafrechtspiegeling nog niet geheel uitgestorven zijn. Zelfs in 'Het Strafprobleem' komt hij bij dr. Hudig naar zijn zeggen nog een reminiscentie**) tegen, in haar verdediging van 'vergelding' als wezen van de straf, maar hij meent te mogen aannemen, dat zij het begrip vergelding hier bezigt in de zin van boete doen, 'hetgeen heel wat minder uitzichtloos is.'

In de bijdrage van Van Veen ontmoet hij de gedachte van de 'de-dramatisering' nog het meest.

*) Bedoeld is een afnemen van de dramatisering van geestesziekten.

**) Overblijfsel, herinnering.

Een belangrijk boekje noemt deze recensent onze uitgave, 'omdat het laat zien met hoeveel onzekerheden de criminologen en strafjuristen te kampen hebben en hoezeer op dit gebied de fundamentele begrippen aan het evolueren zijn.'

En een andere recensent, die ook spreekt over zichtbaar maken van eigen worsteling met de strafproblematiek, voegt hier aan toe: 'Het feit dat de auteurs hier en daar kennelijk moeite hebben om elkaar niet tegen te spreken, verhoogt de leesbaarheid en versterkt de prikkel tot zelf nadenken over het strafvraagstuk, voor welks oplossing nog geen adequate en eenstemmige receptuur valt aan te bieden.'

Zijn er dan helemaal geen bezwaren aan te voeren tegen onze brochure? Inderdaad wel een paar, zoals blijkt. Iemand meent nl.: 'dat er in het boekje zinsneden zijn aan te wijzen, waarmede niet iedereen het eens zal zijn en zulks niet dan steeds op grond van louter praktisch verschil van inzicht. Maar het zou zeker de bedoeling van deze brochure geen recht doen wedervaren, wanneer men zich te buiten zou gaan aan het uitspinnen van theoretisch of principieel verschil van opvatting.'

Maar ook de beknoptheid van de artikelen kan enig bezwaar ontmoeten. 'Deze beknoptheid (aldus in 'Fase '60') is de helderheid van de betogen niet overal ten goede gekomen, soms stuit de lezer op een wat al te lapidaire***) formulering. Deze kleine feiten staan een veelzijdige confrontatie met het aan de orde gestelde vraagstuk echter nauwelijks in de weg.'

'Wij moesten denken aan de woorden van Sczesny: 'Als ik met christenen in debat treedt, zijn het altijd christenen die het met mij eens zijn . . . , toen wij het begin van de recensie over onze brochure lazen in de (gereformeerd christelijke) Nieuwe Provinciale Groninger Courant. Het eerste deel van deze recensie luidde namelijk:

'Deze brochure van 'Humanitas' toont aan, dat dikwijls langs de weg van rationeel en deskundig denken de gelding van oude bijbelse waarheden, tegen wil en dank moeten worden erkend. Wie de mens tot in zijn diepste roerselen vakkundig gaat ontleden en vervolgens de moed kan opbrengen de resultaten van zijn onderzoek ook op zich zelf toe te passen, moet zich wel solidair verklaren met de grootste misdadiger.'

Het recht-toe-recht-aan geschreven slot van deze recensie willen wij echter gaarne eveneens vermelden:

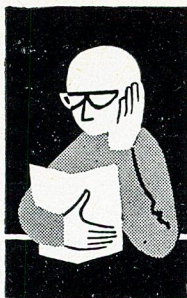
'Het boekje van 'Humanitas' illustreert weer eens, dat de mens, die zich zelf god waant, capabel om zich zelf te beheersen en te kennen en vanuit die verworven machtspositie een 'betere wereld' te bouwen, daarmee zich zelf doemt een onmachtige god te zijn, die de chaos in zijn rijk moet tolereren, omdat hij tegenover de wanorde geen zinnig woord meer te spreken overhoudt.

De sleutel tot de 'openbare orde', tot het gerust leven in de gemeenschap, ligt in de erkenning van een macht boven de mens, een normaalbeeld, waarnaar zondige mensen in alle graden van abnormaliteit zich te richten hebben. Erkenning van de solidariteit-in-onmacht leidt in zijn uiterste consequenties tot een totale verwording. Dat zullen de schrijvers van 'Humanitas', wanneer het hun ernst is met hun overigens knappe ontledingen, toch wel moeten toegeven. Het ware te wensen dat zij, op grond van dit perspectief nu ook rationeel-doordenkend, tot de noodzakelijkheid van een onderwerping aan buitenmenselijke liefdemachten zouden kunnen concluderen.' Tot zover deze Groningse Courant.

Ten slotte nog dit. In 'Het Parool' wordt terloops de vraag gesteld 'of de straf voor de misdadiger en de straf in de opvoeding van normale kinderen wel in één brochure behandeld dienen te worden.'

(Zie vervolg op blz. 3 v. d. omslag)

***) Kort maar krachtig.

BOEKBESPREKINGEN

'individueel maatschappelijk werk en geestelijke gezondheidszorg'

j. a. j. barnhoorn

uitg. h. e. stenfert kroese n.v. leiden prijs f15,-

De ondertitel van dit boek luidt: 'Een verhandeling over de techniek van de benadering, de diagnostiek en de gesprekstherapie in het individueel maatschappelijk werk op geestelijk-hygiënische grondslag'. En in zijn inleiding schrijft dokter Barnhoorn, psychiater, hoofd van de afdeling sociale psychiatrie en geestelijke hygiëne van de Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst te Rotterdam: 'Dit boek heeft niet de bedoeling te zijn een handleiding voor maatschappelijk werkenden, al zou het daartoe eventueel kunnen worden gebruikt. Mijn eigenlijke bedoeling is echter veeleer geweest een verhandeling te geven over de wijze, waarop individueel maatschappelijk werk dient te geschieden en over de basale wetenschappelijke kennis, hiervoor nodig, wil het verantwoord geestelijk-hygiënisch werk en verantwoord maatschappelijk werk tevens kunnen zijn.'

Hieruit volgt al, dat dit een vakboek is. Soms is het wat gecompliceerd van zinsbouw, soms heel helder geschreven, maar in elk geval voor maatschappelijke werkers en andere vakmensen, die bij het maatschappelijk werk betrokken zijn, zeer de moeite waard.

Het stuk van dit boek dat gaat over de verhouding van het maatschappelijk werk tot de geestelijke gezondheidszorg is maar klein. Barnhoorns opvatting hierover is: 'Individueel maatschappelijk werk is onder bepaalde voorwaarden gelijk te stellen met geestelijke gezondheidszorg, althans te beschouwen als een deeltaak van de geestelijke gezondheidszorg en als een uiterst belangrijke, zelfs onmisbare activiteit in het voorterrein van de zorg voor de geestelijke volksgezondheid. De bedoelde voorwaarden zijn: a. integrale samenwerking in werkgroepverband van maatschappelijk werker met psychiater en psycholoog en b. deskundige supervisie.'

Ik geloof, dat het belangrijk is, dat deze mogelijkheid van werken in teamverband, waarbij de maatschappelijk werker een gelijkwaardige deelgenoot in het team is, gesteld is. Barnhoorn geeft zelf aan, dat dit alles door gebrek aan krachten nog niet te verwezenlijken is. Het lijkt mij de vraag of men niet aan verschillende niveaus van werken moet denken, waarbij het team niet op alle niveaus nodig is.

Het grootste deel van het boek gaat over het individueel maatschappelijk werk en de daarvoor nodige kennis. Het eerste hoofdstuk is gewijd aan de wordingsgeschiedenis van het individueel maatschappelijk werk. Dan volgen twee hoofdstukken

over gesprekstechniek en het wezen van het gesprek. Hoofdstuk IV luidt: 'Over de belangrijkste analytisch-psychologische grondbeginselen van het individueel maatschappelijk werk: de ontwikkeling van de persoonlijkheidsstructuur, het karakter en het gedragspatroon van de mens' en hoofdstuk V: 'Over enige voor de praktijk van het individueel maatschappelijk werk belangrijke sociologische en sociaal-psychologische grondbeginselen.' Vervolgens hoofdstukken over de benadering van een geval, de interpretatie van het materiaal, het afronden van het inzicht in de structuur van een geval; de diagnose. Het slot vormt een hoofdstuk geheten: 'De therapeutische aanpak van een maatschappelijk werk-geval. Indicatie-stelling voor de vorm van behandeling.' Deze opsomming noodt, dunkt mij, tot lezen. Naar mijn mening heeft deze sociale psychiater zich goed ingewerkt in de problemen van het maatschappelijk werk. Dat wil niet zeggen, dat er geen discussiepunten blijven over zijn zienswijzen. Die zullen ongetwijfeld in de vaktijdschriften aan de orde gesteld worden.

Hier wil ik nog vermelden, dat Barnhoorn — m.i. terecht — het liefst het woord 'casework' uit de terminologie van het maatschappelijk werk zag verdwijnen, omdat het eigenlijk 'een slogan is, die niet door een helder begrip gedekt wordt'. Hij zou deze term willen vervangen door 'maatschappelijk gevallen werk', 'individueel maatschappelijk werk' of 'maatschappelijk casuïstisch werk'.

Het boek heeft me uitermate geboeid, zeker ook door de voortdurende aansporing de individueel-psychologische en de sociaal-psychologische achtergrond van het 'geval' centraal te stellen; niet te generaliseren, maar ieder mens met besef voor diens eigen uniciteit tegemoet te treden.

E. V.—v. P.

adoptie

hoe kunnen wij een kind aannemen?

door mr. jos a. nota - uitg. de toorts, haarlem. prijs f 3,50

Het boekje 'Adoptie' met als ondertitel 'Hoe kunnen wij een kind aannemen?' werd geschreven door mr. Jos A. Nota, stafdocent aan de Katholieke Sociale Academie te Enschede, en behandelt op eenvoudige manier, in gewone spreektaal, de gang van zaken bij adoptie. Het beschrijft niet alleen de juridische kant, doch ook wijst het de weg die men moet bewandelen om tot adoptie te kunnen komen en geeft het adressen van instanties tot wie men zich kan wenden. Naast praktische voorlichting wordt ook gesproken over gevoelens die zich bij kinderloze ouders voordoen, over de aarzelingen alvorens stappen tot adoptie te nemen en over de lang niet altijd positieve gevoelens waarmee adoptief ouders tegenover de onvermijdelijke langdurige onderzoeken staan. Het is een boekje dat veel ouders aanspreken zal door de directe toon, de aardige uitvoering (leuke kinderfoto's, geplastificeerde band) doch dat m.i. op sommige plaatsen wat simplistisch is als het met — moderne — vragenrubrieken ('Bent u ongelukkig en hoopt u dat een kind uitkomst zal brengen') aspirant adoptief ouders tot inzicht inzake hun motieven voor adoptie wil brengen. Zeer dubieus acht ik wel de vraag: 'Begint u te beseffen dat het wellicht niet toevallig is dat juist u dit treft (nl. kinderloosheid), omdat u erg onrustig of kinderlijk bent?' Waar er nog zo weinig bekend is over de psychische oorzaken van kinderloosheid en men hier de mensen gemakkelijk wat mee suggereert, is het m.i. jammer dat de schrijver iets over eventuele achtergronden van kinderloosheid meende te moeten noemen.

Gezien de weinige publikaties over adoptie, zal het boekje echter wel in een behoefte voorzien. De voorzitter van de Centrale Adoptie Raad, prof. mr. Ch. Petit schreef het voorwoord.

'recht rondom huis en gezin'

door p. l. dijk, notaris te amsterdam - uitgave fed. amsterdam - prijs f 4,90

De opzet van het boekje is om op ook voor de niet jurist bevattelijke wijze een uiter-aard beknopte uiteenzetting te geven van het geldende recht betreffende een aantal onderwerpen, waarmee ieder mens in zijn leven te maken krijgt.

Na in de algemene inleiding een uiteenzetting te hebben gegeven over recht en o.a. de verschillende akten, met vermelding van de resp. voordelen, wordt daar de civiele procedure behandeld. In hoofdstuk 2 geeft de auteur een beschouwing over het recht samenhangend met de minderjarigheid, als handlichting, ouderlijke macht, voogdij en adoptie. In hoofdstuk 3 is onder meer uitvoerig aandacht geschonken aan de verschillende vormen van huwelijksvoorwaarden. Terwijl hoofdstuk 4 gewijd is aan het onroerend goed; hier treft men b.v. een bespreking van de eigendomsrechten, erfpacht en hypotheek aan. Hoofdstuk 5 behandelt de geldlening, de borgtocht, de lastgeving en de arbeidsovereenkomst. Om dan in hoofdstuk 6 te besluiten met een bespreking van het erfrecht, verschillende testamentsvormen, successierecht, en dergelijke. Daar gaat de schrijver uitvoerig in op de mogelijkheden, welke bestaan ten einde de langstlevende echtgenoot zó veel mogelijk te bevoordelen. In dit boekje worden bepaalde algemeen verbreide misvattingen op het gebied van het recht ge-signaleerd, misvattingen waar de maatschappelijk werker ook nogal eens mee gecon-fronteerd wordt.

'het meisje bij pedagogische verwaarlozing of maatschappelijke verwildering' door f. de miranda

uitgave van het pedagogisch instituut der rijksuniversiteit te utrecht

uitgave: j. b. wolters, groningen, 1960. prijs f 3,25. 61 pagina's

Deze studie heeft een sterk Utrechtse signatuur in die zin, dat het volkomen een fenomenologische beschouwing is. Ons hebben al deze beschrijvingen niet zoveel te zeggen gehad. Bovendien deed deze titel ons meer verwachten dan besproken werd. De titels van de hoofdstukken luiden:

- I. Beeld van het vrouwelijke.
- II. Tegenbeeld bij 'maatschappelijke verwildering'.
- III. Tegenbeeld en beeld-van-bestemming.

Op ons heeft de schrijver een conservatieve indruk gemaakt in zijn opvattingen over de vrouw. En een titel als van het onderhoofdstuk IIg 'Schuldig-in-de-wereld-zijn' geeft een denkrichting aan, die voor de benaderingswijzen in onze kring weinig bruikbaar is.

E. V.—v. P.

adoptie

een oriënterend en informatief gesprek

door mr. m. b. van de werk

uitgave: commissie voor de geschriften

Een andere uitgave inzake adoptie is het zeventien bladzijden tellende geschriftje van de hand van mr. M. B. van de Werk, wat een eerste publikatie is van de Commissie voor de Geschriften, waarin samenwerken de Nationale Federatie voor Kinderbescherming, de Nederlandse Bond voor Moederschapszorg en Kinderhygiëne en

de Stichting voor het Kind. Het doel van genoemde commissie is om waardevolle artikelen en inleidingen in geschriftvorm uit te geven ten einde een groter publiek er mee in kennis te stellen dan anders meestal het geval is.

Ook deze brochure behandelt de gang van zaken bij adoptie en is geschreven voor ouders die over adoptie denken. Behalve praktische voorlichting behandelt de brochure ook summier de gevoelens die adoptie voor alle betrokkenen meebrengt en wijst het, evenals het boekje van mr. Nota, op het grote belang van vroegtijdige voorlichting van het te adopteren kind over zijn eigen afstamming. De brochure is geschreven in de vorm van een gesprek, maar de stijl is soms wat ingewikkeld en officieel. Ondanks de beknoptheid wijst het geschriftje echter op een prettige, open manier op de enorme betekenis die adoptie voor alle betrokkenen heeft en geeft daardoor bepaald meer dan praktische voorlichting alleen.

uit de tijdschriften

De Belgische 'Revue de Droit pénal et de Criminologie' van januari 1961 bevat belangwekkende mededelingen over: 1. een wetsontwerp 'de Défense Sociale à l'égard des anormant' (te vergelijken met onze 'Psychopathenwetten') en 2. de wet van 15 juli 1960 'sur la Préservation morale de la Jeunesse'.

1. In 1930, dus vrijwel gelijktijdig met ons land, kreeg België zijn wet tot bescherming van de maatschappij tegen geestelijk gestoorde misdadigers en het kamp met dezelfde problemen als wij, nl. overbevolking van de asiels (annexes psychiatriques) en spanningen tussen enerzijds het streven naar spoedige vrijlating van de geestelijk gestoorde — in het kader van de therapeutische behandeling of alleen maar om plaats te maken voor anderen, die de verpleging nog meer nodig hebben — en anderzijds de eisen, welke de openbare orde en de verontruste publiek opinie stellen.

Het bestaande Belgische systeem is eveneens zeer wel vergelijkbaar met het onze: de rechter gelast de internering voor relatief onbepaalde tijd (met een maximum, doch telkens verlengbaar), doch de minister van Justitie beslist over ontslag — eventueel voorwaardelijk — daarbij vooral varend op het kompas van de geneesheer-directeur. Hoe wil men nu de spanningen verminderen en een beter evenwicht tussen de individuele belangen en het algemeen belang nastreven? Het wetsontwerp stelt voor de instelling bij iedere 'annexe psychiatrique' van een commissie (commission de défense sociale of commissie van sociale verdediging) bestaande uit een rechter, aangewezen door de president van het gerechtshof, een arts, aangewezen door de minister van Justitie en een advocaat, door de minister gekozen uit een voordracht van de deken der orde van advocaten. Deze commissie beslist — de geïnterneerde gehoord — omtrent overplaatsing naar een psychiatrische inrichting en plaatsing in een tehuis of afdeling van het asiel met een regiem van halve vrijheid. De commissie beslist in beginsel ook over de, al dan niet voorwaardelijke, invrijheidsstelling. Wordt het verzoek afgewezen, dan mag de geïnterneerde na zes maanden een nieuw verzoek indienen.

De officier van Justitie heeft echter het recht, op een beslissing tot invrijheidsstelling te interveniëren en dan blijft de geïnterneerde in het asiel totdat op het beroep van de officier is beslist. Voor de behandeling van dit hoger beroep is een landelijke 'Commission supérieure de défense sociale' gedacht, die binnen een maand de eindbeslissing moet geven. Deze commissie wordt voorgezeten door een lid van de Hoge Raad, bijzitters zijn het hoofd van de psychiatrische dienst bij het gevangeniswezen en een uit de voordracht der gezamenlijke orden te kiezen advocaat. Deze 'hogere commissie'

hoort de geïnterneerde, die moet worden bijgestaan door een gekozen of toegevoegde raadsman.

Dit alles doet niet af aan het verplichte periodieke beraad door het gerecht, dat de terbeschikkingstelling heeft bevolen, aangaande de al of niet verlenging van de termijn.

2. Deze nieuwe wet bevat een absoluut verbod voor personen beneden de 18 jaar tot het bezoeken van speelzalen, hondenrennen, gelegenheden waar serveersters en animeermeisjes met de clientèle plegen te drinken en plaatsen, waar weddenschappen op paardenrennen worden afgesloten.

Voorts verbiedt deze wet aan personen beneden de 18 jaar, die niet gehuwd zijn, de toegang tot danszalen en tot café's gedurende de tijd dat daar gedanst wordt, tenzij hij of zij vergezeld is door een van zijn ouders of voogden of iemand aan wiens zorgen hij is toevertrouwd. Uitgezonderd van het verbod zijn danslessen en 'bals die niet uit handelsgeest plaatshebben' (Vlaamse tekst). Gedacht is hierbij uiteraard aan schoolfeestjes, liefdadigheidsbals e.d. Op overtreding zijn vrij strenge straffen gesteld voor de verantwoordelijke exploitant van de verboden plaatsen en gelegenheden, vooral bij recidive, terwijl de minderjarige die het verbod overtreedt, wordt overgedragen aan de kinderrechtter. Deze kan een maatregel treffen als voorzien in de kindewet van 1912. Ten slotte bepaalt de wet nog, dat alle gelegenheden en plaatsen, bedoeld in de voorafgaande artikelen, aan de ingang een bord met duidelijk opschrift 'Verboden toegang voor enz.' moeten dragen. Nalatigheid levert een overtreding op, welke met geldboete kan worden gestraft.

B. VAN DER WAERDEN

GEVARIEERDE STOF

Nederlands comité voor kinderpostzegels

Zelfstandige vestiging van het secretariaat

Per 1 januari 1961 is het secretariaat van de stichting Nederlands Comité voor Kinderpostzegels en van de stichting Steunfonds voor de Nederlandse Kinderbescherming, afgescheiden van het Nationaal Bureau voor Kinderbescherming, alwaar tot heden de administratie door mejuffrouw L. H. M. Evers in haar functie van bureausecretaresse, werd gevoerd.

Het eigen bureau van beide stichtingen is vanaf vorengenoemde datum gevestigd

Nassauplein 37, 's-Gravenhage (telefoon 111522).

Mejuffrouw Evers zal zich uitsluitend gaan wijden aan het werk van de Kinderpostzegelactie resp. van het Steunfonds.'

aanstellingen van medewerkers in afdelingen, gewesten en op het centraal bureau :

centraal bureau

Mej. Y. A. van der Hulst is op 1 januari in tijdelijke dienst en voor halve dagen (tot 1-10-'61) aangesteld als maatschappelijk werkster voor het voogdijwerk, gedurende de tijd dat mej. I. A. Schuyt de 'topcursus' volgt.

rotterdam

In de afdeling Rotterdam zijn per 1-2-1961 aangesteld als maatschappelijk werkster: met. T. A. Benist en mej. A. H. Lammers. Dit betekent een uitbreiding met één uitvoerende kracht voor de afdeling.

amsterdam

Bij het arrondissements Amsterdam is aangesteld de heer K. H. Noorman als maatschappelijk werker van het gezinsvoogdijwerk, hetgeen een uitbreiding met een halve kracht betekent.

groningen

Bij het Gewestelijk Centrum van Groningen is aangesteld als provinciaal maatschappelijk werk adviseur de heer B. S. Witte, drs. soc.

een nieuwe subsidieregeling voor gezinsvoogdij

• Ontvangen werd circulaire 5/761-11-6-'61 van het Ministerie van Justitie met een nieuwe subsidieregeling van de gezinsvoogdij.

In het kort zijn de consequenties:

het aantal vrij patronaatsgevallen mag nu 15 pct. van het totaal bedragen in plaats van 10 pct. vroeger;

de normgetallen voor het aantal toezichthouders per maatschappelijk werker zijn nu — zoals de normgetallen voor het aantal gezinnen vroeger — verlaagd.

In de apparaatskosten wordt nu 90 pct. gesubsidieerd (vroeger 100 pct., 80 pct. en 50 pct. voor resp. reiskosten, bureaunkosten en vormingskosten) tot een maximum van f 6000,— per aangestelde maatschappelijk werker, terwijl binnen dit maximum ook een zgn. bureausecretaris mag worden opgevoerd.

De regeling gaat in op 1-1-1960.

hoe werd onze brochure

'het strafprobleem' ontvangen?

(Vervolg van blz. 10)

De redactieleden en de schrijvers, die gezamenlijk overlegden, hebben zich echter duidelijk op het standpunt gesteld, dat bij een zo brede beschouwing van het strafprobleem als in deze artikelenserie is nagestreefd, een gelijktijdige behandeling ervan in beide levenssferen gewenst was, omdat in het huidige denken de zin van het straffen van de misdadiger door de samenleving meer en meer aanrakingspunten gaat vertonen met de zin van het straffen van kinderen door opvoeders.

Al met al komt de brochure wat de kritiek betreft er wel erg genadig af en blijkt zij inderdaad in een behoefte te voorzien. Ook de prijs van f 1,— acht men zeker geen bezwaar. Het is dan ook te hopen dat de gehele oplage tegen deze lage (kost)prijs uitverkocht zal worden.

We ontveinzen ons niet, dat het boekje van het meeste belang is voor een uiteraard wat beperkte kring als juristen, penitentiaire deskundigen, reclasseerders, leerkrachten en opvoeders, maar we sluiten ons graag aan bij de mening van een der recensenten dat het probleem eigenlijk niemand onberoerd laat.

P. E. HUTTE,
C. UITENBOGAARD.

**Verpleegsters- en
Ziekenhuiskleding**

een

Van Maanen

fabrikaat

*Product van ruim een
halve eeuwse vakmanschap*

Fabricage en verkoop:
NAARDERSTRAAT 66
LAREN (N.H.)
Tel. (02953) 5115

Magazijnen:
1e HELMERSSTRAAT 167
AMSTERDAM-W.
Tel. (020) 84089

*Leveranciers
van alle Ziekenhuistextiel*